

- Intervju med Gunilla Carlsson om minskat bistånd och resultatmål
- Makedonien: Stiftelsens samarbetsparti skördar valframgångar
- Glöm inte Afrika i den ekonomiska krisens kölvatten
- Latinamerikansk utmärkelse för Eva Gustavsson och Stiftelsen

Biståndet krymper med enprocentmålet

Finanskrisens kölvatten kommer det svenska biståndet att reduceras dramatiskt. Enligt utrikesdepartementets beräkningar minskar det år 2010 med 4,5 miljarder kronor. Detta som ett resultat av att ekonomin förlorar i omfång samtidigt som biståndsmålet är formulerat som en procentsats av bruttonationalinkomsten (BNI). En modell som länge varit ”helig” i den svenska biståndsdebatten.

– Vi måste få bort volymtänkandet och istället jobba mer med resultatmål, säger biståndsminister Gunilla Carlsson som menar att procentmål nu slår hårt mot mottagarländerna. Biståndet blir både kortsiktigt och oförutsägbart:

– Vi måste spara men biståndet ska i första hand gå till de fattigaste av fattiga samt humanitära ändamål, säger hon utan att anger några konkreta besparingsförslag.

Hon lovar att i början av maj återkomma till riksdagen med en resultatkrivelse. Det blir första gången som riksdagen på sitt bord får en samlad beskrivning av hur det svenska biståndet fungerar. Detta är, enligt Gunilla Carlsson, ett led i att så småningom ”komma till resultatmål”.

Att granska och följa upp är viktigt för henne. Hon vill ha ordning och reda i biståndet. Under sin tid som biståndsminister har hon bland annat initierat en granskning av effektiviteten i multilaterala organisationers arbete. Hon har även vänt skutan i så måtto att biståndet nu fokuseras på färre länder för att ge större ”slagkraft”. Det samma gäller för ämnesfokus. De tre områden som regeringen prioriterar är: demokrati och mänskliga rättigheter, klimat samt kvinnors rättigheter.

Demokrati är hjärtefråga

Demokratibistånd och ”demokratitänk” i biståndet är en hjärtefråga för biståndsministern. Att demokrati och mänskliga rättigheter främjas i utvecklingssamarbetet. Hon säger att dokumentet

Biståndsminister Gunilla Carlsson (M) vill övergå från procentmål till resultatmål. Foto: Pawel Flato

”Frihet från förtryck – skrivelse om Sveriges demokratibistånd”, som presenterades i slutet av förra året, väckt stor intresse utomlands. Hon förklarar att man måste se till vilka politiska områden som ger bäst resultat vad gäller stärkt demokrati och respekt för mänskliga rättigheter.

Det svenska partianknutna demokratibiståndet (där Hjalmarsonstiftelsen är en av aktörerna) fungerar bra, anser biståndsministern och tillägger att det är talande men också oroväckande att Vänsterpartiet vill avskaffa denna form av samarbete.

– Jag har kraftigt ökat medeltilldelningen [till denna form av bistånd] men skulle gärna se fler aktörer, säger hon och tillägger att riksdagen borde ha en större roll i detta sammanhang. Ja, överhuvudtaget på den globala arenan.

– I vår globaliserade värld har allt utom ▶

- politiken globaliserats. Riksdagen borde bli mer internationell. Man skulle exempelvis kunna bistå framväxande demokratier. Det finns så många duktiga riksdagsledamöter.

Inför EU-ordförandeskapet

Den 12 maj kommer Gunilla Carlsson som ordförande för den av den svenska regeringen tillsatta Commission on Climate Change and Development (CCD) att presentera sin slutrapport. Två dagar senare flyger hon till New York för att överlämna rapporten till FN:s generalsekreterare. Förhoppningen är att studien ska kunna behandlas på det stora klimatmötet i Köpenhamn i december i år.

Kommissionen (www.ccdcommission.org) tillsattes i början av 2007 och har sedan dess bland annat hunnit med att göra tre studieresor i klimatets tecken:

- Till Kambodja där CCD studerat "flytande" byar i Mekongdeltat
- Kommissionen har varit på Mali för att lära sig om hur människor tvingas anpassa sig och flytta allt eftersom öknen breder ut sig.
- Den tredje studieresan gick till Bolivia där glaciärer smälter med jordskred och förlorad åkerjord som resultat.

I slutrapporten föreslås hur klimatförändringarna kan hanteras i utvecklingspolitiken. Detta är, förklarar Gunilla Carlsson, ett bidrag till hur utvecklingspolitiken ska utvecklas under det svenska ordförandeskapet i EU från 1 juli-31 december i år.

Hon är mån om att man måste se hela bilden, dvs. hur miljöpolitiken, handelspolitik, jordbrukspolitik, och så vidare, påverkar de fattiga länderna.

– Vi måste driva på samstämmigheten inom EU, även på detta område, säger hon och tillägger att EU är världens största biståndsgivare. ■

Elisabeth Precht

Deltagare vid konferensen för kvinnliga politiska ledare i Dominikanska Republiken, april 2009.

Ett ögonblick med

Eva Gustavsson
Managing Director
JHS

Framgångar i Makedonien

President och lokalvalen i Makedonien var en stor framgång för vårt systerparti, regeringspartiet VMRO-DPMNE. Valen var inte bara en framgång resultatmässigt, utan framför allt när det gäller utvecklingen sedan parlamentsvalet 2008.

I presidentvalet vann VMRO-DPMNE kandidat Gjorgje Ivanov båda valomgångarna, med imponerande 63 procent av rösterna i den andra omgången. Hans motkandidat, socialisten Ljubomir Frckoski, förlorade framför allt på grund av de skandaler och korruptionsanklagelser som präglat hans rykte under det senaste året. I lokalvalen vann partiet bland annat den viktiga borgmästarposten i huvudstaden Skopje.

Men den främsta framgången är den utveckling som regeringspartiet medverkat till sedan det oroliga parlamentsvalet 2008. Valen förkunnades fria och rättvisa av de internationella valobservatörerna. Detta främst tack vare det hårda arbete regeringen lagt ner på att inkludera minoritetskandidater på sina listor till de lokala församlingarna. Vidare såg man till att det vid sidan av de internationella observatörerna fanns ett otal egna observatörer ute på valdagen, framför allt i de distrikt som tidigare varit problematiska.

Stiftelsen har under ett antal år haft ett nära och intensivt samarbete med VMRO-DPMNE. Vi gläds därför extra mycket åt att de använt sig av de råd och den hjälp vi givit dem, i arbetet att utveckla såväl sitt eget parti som regeringens policy och arbete i en mer demokratisk riktning.

Stiftelsen skördar lagrar

Eva Gustavsson, Managing Director för Hjalmarsonstiftelsen har som tack för sitt och Stiftelsens arbete i Latinamerika utsetts till hedersmedborgare i Santiago de los Caballeros, Dominikanska Republiken. I motiveringen sägs bland annat att Stiftelsens arbete bidragit till att stärka kvinnors "roll och ledarskap i samhället". Utbildning av ungdomar nämns också. Det anges att Stiftelsens samarbete med sin regionala partner, UPLA, initierades av Eva Gustavsson redan 1999 och att hon sedan dess byggt ut utbildningsprogram baserade på "frihet, demokrati och mänskliga rättigheter".

Läs mer under Nyheter på Stiftelsens hemsida:

www.hjalmarsonstiftelsen.se

Glöm inte Afrika!

Världsekonomin upplever i dag den allvarligaste finanskrisen sedan börsnedgången på Wall Street 1929. Det är ett tvärt omslag mot åren 2002-2007 då vi hade obruten högkonjunktur med rekordtillväxt. Den globala produktionen växte årligen runt 5 procent och handeln med dubbelt så mycket. När ekonomier under goda tider blev mer sammanflätade ledde detta till att alla drabbades när konjunkturen tvärnitade, skriver Peter Stein. Han anser att det finns ljuspunkter i Afrika men "klarar afrikanska länder bara av att växa när det råder global högkonjunktur så lär kontinenten aldrig resa sig."

Vi informeras dagligen hur den kris som började i den finansiella sektorn i USA, dragit med sig Europa, Asien och Latinamerika i fallet. Sällan uppmärksammas hur den påverkar Afrika, världens ekonomiskt minst utvecklade kontinent. En förklaring är nog just detta:

Afrika hyser 14 procent av världens befolkning men svarar för 3 procent av global BNP, 2,5 procent av global handel och 2,5 procent av inkommande direktinvesteringar. Afrikas finansiella flöden handlar mycket om bistånd.

Ovan nämnda siffror bekräftar den bild många säkert har av Afrika som hopplöst outvecklad. Bilden är inte fel. Mellan 1960-talet och år 2000 mottog Afrika över 300 miljarder dollar i bistånd och kunde se tillbaka på 30 år av ekonomisk nedgång. 2008 var Afrikas reala BNP per capita lägre än 1978. Mellan 1970 och 1990 tappade Afrikanska länder söder om Sahara hälften av sina marknadsandelar i global världshandel till andra utvecklingsländer.

Ofullständig bild

Bilden ovan är dock ofullständig. Afrika består av över 50 länder med olika historia och ekonomi. På 2000-talet har det hänt mycket positivt. Mellan 2002 och 2007 (se tabell 1 nedan) var den årliga tillväxten i Afrika högre än 5 procent. Så höga

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Globalt	2,8	3,6	4,9	4,5	5,1	5,0
USA	1,6	2,5	3,6	3,1	2,9	2,2
Eurozonen	0,9	0,8	2,1	1,6	2,8	2,6
Asiatiska tillväxtmarknader	6,9	8,1	8,6	9,0	9,6	9,7
Mellanöstern	3,9	6,9	5,9	5,7	5,8	5,8
Öst-, Centraleuropa					6,7	5,7
Latinamerika	0,4	2,1	6,2	4,6	5,5	5,6
Afrika	6,1	5,3	6,5	5,7	5,9	6,2

Källa: IMF: World Economic Outlook, January 2009

siffror har Afrika aldrig haft så många år i rad. De Afrikanska tillväxtnivåerna låg i paritet med andra s.k. nya tillväxtregioner. Det var nytt. Trots hög befolkningsökning kunde flera av länderna öka sin BNP per capita.

Det talas ibland om ekonomiska tillväxtmirakel. Med detta menas länder som haft en årlig tillväxt över 4,5 procent under 40 år. Ett av världens tillväxtmirakel finns i Afrika, nämligen Botswana.

	2008	2009	2010
Globalt	3,48	0,5	3,0
USA	1,1	-1,6	1,6
Eurozonen	1,0	-2,0	0,2
Asiatiska tillväxtmarknader	7,8	5,5	6,9
Mellanöstern	6,1	3,9	4,7
Öst-, Centraleuropa	3,2	-0,4	2,5
Latinamerika	4,6	1,1	3,0
Afrika	5,2	3,4	4,9

Källa: IMF: World Economic Outlook, January 2009

Prognosen i tabell 2 (ovan) visar att nästa år blir Afrika världens näst snabbast växande region. I dagsläget är alla prognoser skakiga och det är möjligt att krisen senare påverkar Afrika hårdare. Men träffar prognosen någotsånär rätt vore detta den första globala lågkonjunktur där Afrika inte drabbas av fritt fall.

Det har med andra ord hänt saker. Afrikas positiva ekonomiska utveckling är sammanflätad med 2000-talets globala uppgång i produktion, handel, kapitalströmmar och råvarupriser. När folkrika länder, som exempelvis Kina och Indien vuxit mycket snabbt, baserat på resursintensiva tillväxtmodeller som inte kunnat tillgodoses med inhemska tillgångar, har detta ökat efterfrågan på Afrikas olja, naturgas, guld, platin, aluminium, kobolt och nickel.

Högre råvarupriser har inneburit att flera afrikanska länder fått mer betalt för sin export och förbättrat sina bytesvärden (*terms of trade*). Men Afrikas goda utveckling kan inte förklaras så enkelt som att kontinentens råvaruexportörter surfat på en global högkonjunktur. ▶

► Såväl råvarurika som råvarufattiga länder har haft hög tillväxt.

Många afrikanska länder har genomfört ekonomiska reformer. Till de mest reforminriktade hör Botswana, Mauritius, Rwanda, Egypten och Ghana. Liberia, Moçambique och Sierra Leone är exempel på länder som plågats av utdragna inbördeskrig, men som efter att vapnen har tystnat har sjösat ambitiösa reformpaket. Genom att bringa ner inflationen till ensiffriga nivåer och skapa bättre reda i sina statsfinanser, har afrikanska ekonomier fått ökad makroekonomisk stabilitet. En annan viktig reform har varit mer marknadsanpassade växelkursregimer. Afrikanska länder hade under lång tid övervärderade valutor. Mer verklighetstroga växelkurser har förbättrat lönsamhetskalkyler för utländska direktinvesteringar. Flera länder har avreglerat marknader och öppnat för utländskt kapital. Samtidigt har lagstiftning, när det gäller rättsskydd för inhemska och utländska entreprenörer, förbättrats.

Allt detta har fått utländska företag att upptäcka Afrikas stora potential. År 2006 var första året som privata finansiella flöden var större än biståndsflöden. Medan direktinvesteringar till världen som helhet rasade med 20 procent förra året steg flödena till Afrika med 17 procent. Sådana siffror ska dock tolkas försiktigt. De största inflödena kom under första halvåret 2008 då de flesta förväntade sig fortsatt höga råvarupriser.

Var femte afrikan har bankkonto

Hur påverkar finanskrisen Afrika?

Inga afrikanska kapitalmarknader (Sydafrika undantaget) är tillräckligt sofistikerade för att handla med de finansiella instrument som utlöst krisen. Dessutom är Afrikas ekonomier föga kreditbaserade. I afrikanska länder har i genomsnitt 20 procent av befolkningen ett bankkonto. Däremot påverkas Afrika hårt indirekt. Afrika saknar inhemsk dynamik - konsumtion och investeringar - som kan kompensera för global nedgång. Afrikas regionala handel utgör (2006) cirka 8 procent av kontinentens utrikeshandel. För Asien var motsvarande andel 37 procent, Mellanöstern 11 procent, Nordamerika 53 procent och Europa 77 procent. Av Afrikas totala export svarar råvaror för 70 procent, industrivaror för 22 procent och tjänster för 9 procent. Över 60 procent av exporten går till recessionsdrabbade USA och EU.

Global lågkonjunktur innebär minskad efterfrågan på afrikansk råvaruexport. Det betyder i sin tur lägre samt skakigare valutainkomster vilket skapar större hål i statsbudgetar. För råvaruexporterande länder är detta en måhända brutal påminnelse om att långsiktig utvecklingskraft fordrar att de diversifierar sina ekonomier.

Finansiell åtstramning i omvärlden lär leda till sjunkande direktinvesteringar. Dessutom betyder sämre tider att remitteringar från afrikaner som

arbetar utomlands minskar - en viktig källa till valutaintäkter för många afrikanska länder. För afrikanska stater som lever på turism blir den globala nedgången mycket kännbar.

Fortsatt höga matpriser

På lite längre sikt medför de stora finanspolitiska stimulanspaketen i USA och Europa högre budgetunderskott som kommer att ta i anspråk mycket finansieringskapital. Konkurrens om långsiktigt investeringskapital riskerar att tränga ut investeringar i Afrika.

Den måhända största omedelbara utmaningen är fortsatt höga matpriser. På grund av misskött jordbruk är de flesta afrikanska länderna nettoimportörer av livsmedel. Höga matpriser innebär risk för ökad inflation, högre budgetunderskott för att finansiera subventionerade priser samt ökade underskott i utrikeshandeln. Dessutom har prisutvecklingen politiskt sprängstoff. Fattiga hushåll spenderar en högre andel av sin budget på livsmedel och flera länder har upplevt demonstrationer mot de höga matpriserna.

Sköra samhällen

Blir den internationella krisen än djupare, drar ut på tiden och protektionistiska stämningar får starkare genomslag lär det slå ytterst hårt på Afrikas sköra samhällen.

Afrikanska ekonomier har - med undantag som Zimbabwe, Kongo och några till - gjort otvetydiga framsteg på 2000-talet. Den snabba tillväxten visar att Afrika inte sitter fast i någon fattigdomsfälla. Afrika är inte heller dömt till dåligt ledarskap. Botswana och Ghana är exempel på att det visst går att ha både god ekonomi och stabil demokrati i Afrika.

En gåta förblir dock varför Afrikas ekonomiskt utvecklade demokratier har så svårt att bli goda förebilder. Oaktat konjunkturer erbjuder Afrika i dag många lönsamma affärsmöjligheter. Samtidigt är utmaningarna enorma.

I den meningen är frågeställningen hur lågkonjunkturen påverkar Afrika irrelevant. Klarar afrikanska länder bara av att växa när det råder global högkonjunktur så lär kontinenten aldrig resa sig. Afrikanska beslutsfattare behöver som alla andra lära sig att navigera i bräckligare farkost när exportkonjunkturer skakar och internationella investerare höjer priset på risk.

För att utvecklas måste afrikanska ekonomier, som alla andra, förmå att producera nyttigheter som omvärlden efterfrågar. Det finns med andra ord tyvärr ingen *quick fix* för Afrikas svårigheter. Problemet är att kontinenten på grund av närmare 40-års misskötsel länge varit en *slow loser*. ■

Peter Stein är nationalekonom och vd för konsultföretaget Stein Brothers AB